

Projektas

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖ

NUTARIMAS

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS CIVILINIO KODEKSO 3.154 STRAIPSNIO
PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XVP-1515 IR LIETUVOS
RESPUBLIKOS PINIGINĖS SOCIALINĖS PARAMOS NEPASITURINTIEMS
GYVENTOJAMS ĮSTATYMO NR. IX-1675 8 STRAIPSNIO PAKEITIMO
ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XVP-1516**

2026 m. d. Nr.
Vilnius

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo statuto 138 straipsniu ir atsižvelgdama į Lietuvos Respublikos Seimo 2026 m. gegužės 19 d. vakarinio posėdžio metu priimtą sprendimą (protokolas Nr. SPP-149), Lietuvos Respublikos Vyriausybė n u t a r i a:

1. Nepritarti Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 3.154 straipsnio pakeitimo įstatymo projektui Nr. XVP-1515 (toliau – Įstatymo projektas Nr. XVP-1515) dėl toliau nurodytos priežasties.

Įgyvendinant teisėkūros tikslingumo principą, įtvirtintą Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo 3 straipsnio 2 dalies 1 punkte, teisės akto projektas turi būti rengiamas ir teisės aktas priimamas tik tuo atveju, kai siekiamų tikslų negalima pasiekti kitomis priemonėmis. Įstatymo projekto Nr. XVP-1515 aiškinamajame rašte nurodytas siekis – harmonizuoti teisinę sistemą: suderinti Lietuvos Respublikos civilinio kodekso nuostatas su modernios reprodukcinės medicinos raida ir Europos Sąjungos valstybių narių praktika, užtikrinant, kad vienišų motinų, pasinaudojusių pagalbinio apvaisinimo procedūra Lietuvoje ar užsienyje, vaikų kilmės statusas būtų aiškiai suprantamas ir pripažįstamas valstybės institucijų, būtų užtikrinamas ir pagal šiuo metu galiojantį teisinį reguliavimą.

Galiojančiame Lietuvos Respublikos pagalbinio apvaisinimo įstatymo 12 straipsnyje jau yra reglamentuoti pagalbinio apvaisinimo būdu pradėto vaiko kilmės klausimai, įskaitant žmogaus lytinių ląstelių donorystės naudojimo teises pasekmes, taigi specialiajame įstatyme įtvirtintas reguliavimas užtikrina teisinį aiškumą ir sudaro prielaidas tinkamai apsaugoti vaiko interesus, užtikrinti jo teisinį statusą.

Pagalbinio apvaisinimo santykių teisinis reguliavimas dėl savo specifikos yra kompleksinis ir apima ne tik šeimos teises, bet ir sveikatos teises, bioetikos, žmogaus teisių apsaugos bei asmens duomenų apsaugos aspektus, todėl pagrindinės šių santykių reguliavimo nuostatos įtvirtintos specialiajame įstatyme, o Civiliniame kodekse, kaip bendrajame civilinius teisinius santykius reglamentuojančiame teisės akte, išlaikoma blanketinio pobūdžio norma. Daugelyje Europos Sąjungos valstybių (pavyzdžiui, Vokietijoje, Prancūzijoje, Ispanijoje ir kt.) pagalbinio apvaisinimo ir žmogaus lytinių ląstelių donorystės klausimai taip pat įprastai

reglamentuojami specialiaisiais sveikatos teisės ar bioetikos srities teisės aktais, o ne civilinės teisės kodifikuotais teisės aktais. Todėl galiojantis Lietuvos teisinio reguliavimo modelis, kai Civilinis kodeksas nustato bendrąją blanketinę normą, o detalus reguliavimas dėl pagalbino apvaisinimo būdu pradėto vaiko kilmės ir kitų su tuo susijusių klausimų įtvirtinamas specialiajame įstatyme, atitinka teisėkūros sistemiškumo principą ir tarptautinę reguliavimo praktiką. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, Įstatymo projekte Nr. XVP-1515 siūlomi pakeitimai yra pertekliniai.

2. Iš esmės pritarti Lietuvos Respublikos piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo Nr. IX-1675 8 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto Nr. XVP-1516 (toliau – Įstatymo projektas Nr. XVP-1516) tikslui *„Užtikrinti socialinę teisingumą: garantuoti, kad vaikai, gimę po pagalbino apvaisinimo procedūros naudojant anoniminio donoro ląsteles, turėtų lygias teises į socialinę apsaugą (įskaitant būsto šildymo išlaidų kompensacijas), nepriklausomai nuo to, kad jų kilmės dokumentuose nėra duomenų apie tėvą“*, tačiau, siekiant siūlomą nuostatą tinkamai įgyvendinti praktikoje, pasiūlyti Seimui tobulinti Įstatymo projektą Nr. XVP-1516 pagal šias pastabas ir pasiūlymus:

2.1. 2026 m. birželio 1 d. įsigaliojo Lietuvos Respublikos piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo Nr. IX-1675 2, 4, 7, 8, 10, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 23, 25, 26 straipsnių ir priedo pakeitimo įstatymas Nr. XV-725, kuriuo Lietuvos Respublikos piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo 8 straipsnis išdėstytas nauja redakcija. Atsižvelgiant į tai ir siekiant Įstatymo projektu Nr. XVP-1516 siūlomą teisinį reguliavimą suderinti su galiojančia Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo redakcija, siūlytina Įstatymo projektu Nr. XVP-1516 keičiamo Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo 8 straipsnio 2 dalį papildyti 4 punktu ir Įstatymo projekto Nr. XVP-1516 1 straipsnį išdėstyti taip:

„1 straipsnis. 8 straipsnio pakeitimas

1. Papildyti 8 straipsnio 2 dalį 4 punktu:

4) jeigu pagal vaiko (vaikų) kilmę patvirtinančius dokumentus vaikas (vaikai) neturi antrojo iš tėvų ir, vadovaujantis Civiliniu kodeksu, nėra teisinio pagrindo tėvystei nustatyti arba vaikas (vaikai), pradėtas (pradėti) pagalbino apvaisinimo būdu naudojant donoro (trečiojo asmens) ląsteles.“

2.2. Atsižvelgiant į tai, kad, pagal Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymą, piniginė socialinė parama gali būti teikiama ir už praėjusį laikotarpį, siekiant Įstatymo projektu Nr. XVP-1516 siūlomų nuostatų taikymo aiškumo ir užtikrinant palankesnių nuostatų piniginės socialinės paramos gavėjams taikymą Įstatymo projekto Nr. XVP-1516 1 straipsnyje nurodytu atveju, siūlytina Įstatymo projektą Nr. XVP-1516 papildyti nuostata dėl naujo reguliavimo taikymo, skiriant piniginę socialinę paramą ir už praėjusį laikotarpį, už kurį ši parama būtų skiriama įsigaliojus Įstatymo projektu Nr. XVP-1516 teikiamam pakeitimui.

Ministras Pirmininkas

Socialinės apsaugos ir darbo ministras